

Újabb adatok a két K betű használatához

A K a magyar nyelv egyik hangja, a kemény és a lágy szájpád határán képzett zöngétlen zárhang. Rovásírásunkban két lejegyzett formája jelenik meg, a kapocs (ł) és a négyszög (◊) alakú. Ezt már gyerekkoromban, amikor megtanultam a rovásírást, ésszerűtlennek tartottam, hiszen a többi mássalhangzót csak egy betűvel jelöljük. Később a rovás emlékek, valamint az emlékeknek ellentmondó szabályok megismerése megerősített abban, hogy ősi írásunknak is csak egy K betűje van, a négyszög K (◊). Erről főként legterjedelmesebb rovás emlékünk a XII-XIII. században készült botnaptár győzött meg. Ennek 171 szavából 31-ben van K, ebből kettő a kapocs (ł), a kétszer előforduló Jakab szóban található. Huszonkilenc a négyszög (◊), szó elején, szó végén, szó közben, magas és mély hangrendnél egyaránt.

Meggyőződésem, hogy amikor évezredekkel ezelőtt elődeink tanították a gyermekeket, vagy a juhász tanította a bojtárt, nem bonyolítottak a mély és magas hangrendű magánhangzók használatába.

1999-ben készítettem el első tanulmányomat *A rovásírás egyik rejtélye* címmel, amelyben az addig a szakirodalomban hozzáférhető összes K betűt tartalmazó rovásszöveget, továbbá az ábécéket vizsgáltam, majd ezeket folyamatosan kiegészítettem. Ezek a kiegészítések a *Kárpát-medencei birtoklevelünk a rovásírás*, a *Kőbe vés-ték, fába rótták...*, a *Tászok-tetőtől a bosnyák piramisokig* című, Szakács Gáborral közösen írt könyveinkben található.

2007-ben az eredmény a következő volt 38 szöveg vizsgálata alapján: A hangrendi szabálynak csak egy emlék felel meg, a Konstantinápolyi Felirat. Ugyanakkor ez még két másik szabálynak is megfelel, tehát ez sem perdöntő. 16 emlékből találjuk a szó végén a kapocs K-t, tehát a szóvégi használatra csaknem a fele utal az emlékeknek. A négyszög K előfordulása csaknem a háromszorosa a kapocs K-nak, ez általánosabb használatra utal. Azokat az emlékeket megemlítettem ugyan, de nem számítottam döntőnek, ahol csak egy szóban szerepel K betű, ilyen például a vargyasi keresztelődmedence.

2008-ban jelent meg Szamosújváron Zomoráné Cseh Márta *Dési rovás emlékek* című tanulmánya. Az Erzsébet úti rovás emlékről szóló fejezetben a 6. oldalon látható Márta rajza és olvasata, ahol a vegyes hangrendű PAKI (Pataki) szóban a kapocs K-t alkalmazta a felirat készítője. Mivel a feliratban csak egy szóban, amely vegyes hang-

rendű szerepel K, ráadásul mély magánhangzó után és magas magánhangzó előtt, nehéz eldönteni, hogy egyéb hangkapcsolatokban hogyan használta volna a rovó. Igen figyelemreméltó ugyanezen tanulmány 16. oldala, ahol a dési református templom rovásfeliratos címerpajza kapcsán Márta felveti, hogy az UNK szótagjel (Nikolsburgi Ábécé) két kapocs K-ból tevődik össze.

2003-ban más vonatkozásban már említettem Szőke Lajos: *Az emberiség égi eredetű jelrendszere* című könyvét. (Faktor Bt. 2001) Ebben bemutatja az "ős ábécét" és a magyar rovást. E kettő csak néhány jelben és részletben tér el egymástól. Az "ős abc"-ben csak egy K van, a ⚡ párja a magyar rovásban a ⚡.

2008 októberében készítette el Dr. Hosszú Gábor a rovásírás nemzetközi Unicode rendszerbe való bekerülése érdekében Szabványtervezetét, amely megjelent a világhálón az alábbi oldalon: <http://std.dkuug.dk/jtc1/sc2/wg2/docs/n3527.pdf> Ebben két, számomra új rovásemléket találtam.

Az egyik egy fogadalmi szöveg 1939-ből. A Szabványtervezetben a Figure 14. 10-6: Votive Document from 1939 elnevezés alatt találjuk. Az emlék képét Libisch Győző, az Ómagyar Kultúra Baráti Társaság titkára küldte be a Szabványtervezethez, a Napjaink című kiadvány 1995-ös 2. számának 43-44. oldalán pedig írása jelent meg róla. A szöveg a következő szavakban tartalmaz K-t: ESKÜSZÖM, AKKOR, GYERMEKEMET, NEKI, KAP, MÁRIÁNAK, KÍNJA. Ezek közül az AKKOR, a KAP szó mély, a KÍNJA vegyes, az ESKÜSZÖM, GYERMEKEMET és a NEKI magas hangrendű, tehát a fogadalom írója nem alkalmazza a hangrendi szabályt, mivel csak a négyszög K-t használja.

A Szabványtervezetben ez alatt található Dr. Gosztonyi Kálmán ábécéje. Őt sumer-magyar rokonságot tanulmányozó és hirdető kutatóink között tartjuk számon, munkásságára hivatkozott többek között László Gyula régészprofesszor, Dr. Zakar András, Mindszenty bíboros úr történész titkára és Radics Géza történetkutató. Ezer magyar szóra vonatkozó gyök, rag, képző alapján végzett vizsgálatainak eredménye hatvan százalékos egyezést mutat a sumérrel. A Szabványtervezetben bemutatott ábécéje nem tartalmazza a kapocs K-t.

A Szabványtervezetben látható a Besztercebányai Biblia 1806-ból származó betűsora is, amelyet Dr. Fodor Ferenc szintén közöl, nála a latin betűket napjaink gépirásos változatában olvashatjuk. Lásd 169. oldal. Az ábécé lejegyzője a K hangértéket a négyszög formájához rendeli, a kapocs K-t viszont a felső mellékvonalka hiányával, balról jobbra írva és L hangértékkel mutatja be.

A 2005-ben megjelent *Kőbe vésték, fába rótták...* című könyv 132. oldalán már hivatkoztam a K betűk használatával kapcsolatban Bod Péter református pap, író (1712-1769) másolatára, amelyet Thelegdi János Rudimentája alapján készített. Itt a betűsorát említtem, amelyben mindkét K-t feltünteti, de nem jelez közöttük sem hangrendbeli, sem helyzetbeli különbséget, mindkettőt egyszerűen K hangértékkel közli.

Bárczy Zoltán *Magyar rovásírás* című 12 oldalas füzeté 1971-ben jelent meg a *Nap fiai* című kiadvány mellékleteként. Ő róttá egyébként Forrai Sándornak a Marsigli féle botnaptár másolatát. Füzetében a négyszög K-ról azt írja, hogy magas hangot, a kapocs K-ról, hogy mély hangot vonz.

Az 1999-ben összesített 25 ábécét kiegészítem most Bod Péter, a Besztercebányai Biblia, Gosztonyi Kálmán, Bárczy Zoltán és Szőke Lajos betűsorával. Az eredmény 30 ábécére vonatkoztatva a következőképpen alakul:

Hangrendre utal:	5
Szavak két végére rendeli a kapocs K-t:	1
Szó végére rendeli a kapocs K-t:	12
Nincs kapocs K:	6
Nem tesz különbséget:	2
Hibás vagy felcseréli:	4

2008-ban az új emlékekkel, a fogadalmi szöveggel kiegészítve a K betűket tartalmazó 39 szöveg így alakul:

A hangrendi szabálynak megfelel:	1
Mély magánhangzók mellett is használ négyszög K-t:	26
Magas magánhangzók mellett is használ kapocs K-t:	6
A szó végén használja a kapocs K-t:	16
Nem használ kapocs K-t:	5

Saját feltevésem, hogy a kapocs K valamikor a többes szám jele volt, erre vonatkozóan vannak adataim, de még nem elég a bizonyításhoz.

Egyik ilyen utalás Szentkatolnai Bálint Gábortól származik. A Nagyszentmiklósi Kinccsel kapcsolatos írása 1892. november 20-án jelent meg a *Pesti Hírlapban*. Ebben így ír: *„A K betű a hun-magyar írás minden változatában egy négyszögletű k-ő vagy k-ova kő rajza által ábrázoltatik. A vég k alakja az r-ével csaknem azonos s ennek*

nyelvészeti oka van, t.i. az ősmagyar nyelvben volt egy r végű többes képző a tárgynevek k többes képzője mellett (mint a Tamul féle nyelvekben) s később a k lett általánossá, mind személy, mind tárgynévre nézve."

Mivel 39 hiteles nyelvemlékből csupán egy az, amelyben a hangrendi szabály érvényesül - ez a Konstantinápolyi Felirat - de a szöveg rövidsége miatt erről sem lehetünk meggyőződve, az a javaslatom, hogy mindennapjainkban használjuk csak a négyszög K-t, és ne nehezítsük meg öseink írásának gyakorlatát olyan szabályokkal, amelyek az emlékek nem támasztanak alá! A rovásírás történetének ismertetésekor, az ebben való elmélyedéskor érdemes a kapocs K kérdésére kitérni és mint öseink írásának szabályaival kapcsolatos legfontosabb kutatási feladatot határozzuk meg!

*Rovásírásos utcanévtáblák Gyergyócsomafalván.
A képet Osváth Attila küldte be a Forrai Sándor Rovásíró Kör
Élő Rovásírás Fényképtárába.*